

УДК 618.1/2-(091)

І.Ю. Полянський, В.В. Максим'юк, Ф.В. Гринчук, Я.Ю. Войтів, В.В. Андрієць
Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці

НАРИСИ З ІСТОРІЇ КАФЕДРИ ХІРУРГІЇ БУКОВИНСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ (до 70 – річчя з часу заснування кафедри)

Історія кафедри – це неповторне тісне переплетення діяльності особистостей, які діяли у конкретний час, умов та обставин, що сприяли чи перешкождали реалізації конкретної мети, завдань та намірів.

Кафедра факультетської хірургії була організована в жовтні 1944 року, а з січня 1945 року клінічною базою стало хірургічне відділення обласної клінічної лікарні. На той час у відділенні було 120 ліжок, з яких – 100 загальнохірургічних та 20 урологічних.

Організатором і завідувачем кафедри факультетської хірургії Чернівецького медичного інституту був професор Євген Річардович Цитрицький, який очолював її з 1944 по 1955 р.р. У 1947 році Є.Р. Цитрицький захистив докторську дисертацію на тему: “Огнестрельные интрацеребральные абсцессы”. Він є автором 18 наукових робіт. У 1948 р. йому присвоєно звання професора. Під керівництвом професора Є.Р. Цитрицького виконано 2 докторські та 5 кандидатських дисертацій. В цей період асистентами кафедри були: І.І. Савіних, К.М. Зубков, В.С. Щавінський, І.І. Анисимова, Е.С. Денисенко, Д.К. Гречишкін, О.Д. Юхимець, Л.І. Роман, Н.Т. Дорошкевич, Н.С. Макоха, О.П. Красовський. Науковий напрямок кафедри полягав у вивченні проблем діагностики та лікування гнійної інфекції та ендемічного зобу на Буковині. У 1955 році Є.Р. Цитрицький був переведений у Благовещенський медичний інститут.

З вересня 1955 р. по 1958 р. кафедру факультетської хірургії очолював доцент Дмитро Карпович Гречишкін, який у 1940 р. захистив кандидатську дисертацію на тему: “Материалы к топографической анатомии скелета стопы и голеностопного сустава в детском возрасте”. Докторська дисертація “К патогенезу хирургического сепсиса” виконувалась в Чернівецькому медичному інституті, захищена в Луганську в 1960 році. У цей період асистентами кафедри були обрані Д.С. Мурачкін (1956) та В.С. Сходницький (1957).

До переїзду в Луганський медичний інститут доцент Д.К. Гречишкін опублікував 17 наукових робіт, в т.ч. монографію “Клиника и терапия огнестрельных повреждений крупных суставов нижних конечностей”.

З вересня 1958 р. по березень 1961 р. завідувачем кафедри факультетської хірургії був професор Лев Іванович Роман, який в 1952 році захистив кандидатську дисертацію на тему: “Плевральные осложнения у раненых в грудь в армейском и фронтовом районах”. У 1961 році він захистив докторську дисертацію на тему: “Оментоорганопластика портальной гипертензии. Клинико-экспериментальное исследование”.

З 1959 р. на кафедрі почали працювати асистенти А.З. Глібка і О.М. Клименко. Провідним науковим напрямком кафедри в цей період було дослідження патогенезу різних форм зобу і оцінка ефективності різних методів його лікування.

Професор Л.І. Роман опублікував понад 40 наукових робіт. Подальша його наукова діяльність пов'язана з кафедрою госпітальної хірургії Чернівецького медичного інституту.

З 1961 по 1962 рік кафедру очолював професор Михайло Маркович Ковальов, який у вересні 1954 р. наказом Міністерства охорони здоров'я був призначений ректором Чернівецького медичного інституту і одночасно працював доцентом кафедри факультетської хірургії. У 1960 році він захистив докторську дисертацію на тему: “Материалы к изучению эндемического зоба в Северной Буковине (вопросы этиологии зоба в свете проблемы микроэлементов. Клиника и хирургическое лечение узловых форм зоба)”. Професор М.М. Ковальов опублікував понад 50 наукових робіт, був відповідальним редактором 12 збірників наукових робіт співробітників інституту. З 1962 року професор М.М. Ковальов перейшов на роботу в Київський медичний інститут на посаду завідувача кафедри госпітальної хірургії. Під його керівництвом було захищено 12 докторських та

48 кандидатських дисертацій. Значна частина з них були присвячені оцінці результатів хірургічного лікування ендемічного зобу.

З 1962 по 1971 рік завідувачем кафедри факультетської хірургії був професор Валентин Львович Хенкін, докторська дисертація якого на тему: “Пересадка щитовидної залози” була захищена ще у 1949 році. Під його керівництвом розроблялись актуальні питання торакальної та серцево-судинної хірургії. Цим проблемам були присвячені 3 докторські та 8 кандидатських дисертацій, виконаних під його керівництвом. Професор В.Л. Хенкін активно займався хірургією щитоподібної залози та пластичною хірургією при розщепленні губи, піднебіння, опіках. Він був членом Всеукраїнського товариства хірургів, членом редакційної ради журналу “Клінічна хірургія”, головою Чернівецького обласного наукового товариства хірургів. У 1967 році на базі кафедри був створений курс анестезіології і реаніматології, асистентом якого призначено В.Ф. Стащука.

У 1968 році А.З. Глібка перейшов асистентом на кафедру госпітальної терапії, а асистентом кафедри був призначений П.В. Котик, який активно впроваджував оперативні втручання на серці та судинах.

У 1971 році на кафедру асистентом був призначений Георгій Петрович Шамрей, який у 1967 році захистив кандидатську дисертацію на тему: “Функціональний стан печінки після пластики сечових шляхів відрізком тонкої кишки”. Згодом Г.П. Шамрей, ставши провідним спеціалістом Чернівецької області з ендокринної хірургії, був призначений на посаду доцента кафедри. Г.П. Шамрей – автор 127 публікацій та 13 рацпропозицій.

З серпня 1971 по червень 1980 рік кафедру факультетської хірургії очолював доцент Олексій Дем’янович Юхимець. У 1957 році ним була захищена кандидатська дисертація на тему: “Лечение инфицированных ран терпентином (живицей) из Буковинской пихты”. У 1960 році він був обраний на посаду доцента кафедри. У вересні 1962 році доцент О.Д. Юхимець був призначений ректором Чернівецького медичного інституту і працював на цій посаді до 1974 року. В цей час основний науковий напрямок колективу кафедри був спрямований на ґрунтовне вивчення патогенезу і методів хірургічного лікування зобу, синтез нових лікарських препаратів та дослідження їх властивостей. О.Д. Юхимець опублікував 137 наукових робіт, був редактором 11 збірників наукових робіт співробітників інституту. Він є співавтором монографії “Хирургическое лечение узловых

форм зоба”, двох навчальних посібників, одного авторського свідоцтва на винахід, понад 30 раціоналізаторських пропозицій. Під керівництвом О.Д. Юхимця підготували і захистили кандидатські дисертації Г.Д. Дейбук, І.Ф. Онофрейчук, М.Г. Триняк, Ю.Л. Волянський, М.М. Олійник.

З 1980 по 1997 рік завідувачем кафедри факультетської хірургії був професор Борис Олегович Мільков, який у 1967 році захистив кандидатську дисертацію на тему: “Спонтанный пневмоторакс у практически здоровых людей”, а у 1975 році – докторську дисертацію “Закрытая травма груди”. Науковий напрямок колективу кафедри в ці роки був присвячений розробці актуальних проблем торакальної та абдомінальної хірургії. В цей період в клініці були створені торакальне та проктологічне відділення, які почали надавати спеціалізовану висококваліфіковану медичну допомогу населенню краю. В роботу торакального відділення були впроваджені нові технології лікування емпієми плеври, неспроможності кукси бронха. Вагомий вклад професор Б.О. Мільков вніс у вирішення проблеми лікування гострого перитоніту. Були розроблені і впроваджені у практику нові методи діагностики та лікування різних форм перитоніту.

Професором Б.О. Мільковим було видано 10 монографій, серед яких: “Невідкладна торакальна хірургія”, “Гострий гнійний перитоніт”, “Невідкладна хірургічна допомога в умовах сільської лікарської амбулаторії”, атласу “Соединение тканей в хирургии” та ін. Під його редакцією вийшли посібники: “Хирургические манипуляции”, “Клінічні задачі”, “Хірургічна практика”. Б.О. Мільков став автором 12 винаходів, більше 300 друкованих праць, заслужений діяч науки і техніки України, “Відмінник охорони здоров’я”.

Під керівництвом професора Б.О. Мількова виконано 4 докторських (Ф.Г. Кулачек, В.Ф. Стащук, І.Ю. Полянський, В.В. Власов) і 14 кандидатських дисертацій. В цей період в склад кафедри входили курси анестезіології і реанімації, урології, ЛОР, очних хвороб, стоматології, дитячої хірургії. На кафедрі працювали доценти: Г.П. Шамрей, О.П. Красовський, В.Ф. Стащук, В.І. Ротар; асистенти: Ф.Г. Кулачек, Г.Д. Дейбук, О.М. Клименко, Д.С. Мураткін, І.Р. Широков, І.Ю. Полянський. Після закінчення клінічної ординатури асистентами стали М.М. Гресько, В.В. Білоокій, Ф.В. Гринчук.

8 червня 2009 року перестало битися серце Бориса Олеговича Мількова – вченого-хірурга, заслуженого діяча науки і техніки України, доктора медичних наук, професора кафедри факультетсь-

кої хірургії Буковинського державного медичного університету, голови Чернівецького обласного наукового товариства хірургів, голови Буковинської крайової організації Всеукраїнського лікарського товариства, лауреата премій імені В. Залозецького та імені Ю. Федьковича. Людина, яка стала уособленням цілої епохи становлення, розвитку, прогресу і розквіту сучасної хірургії.

З 1997 року кафедру факультетської хірургії очолює професор Ігор Юлійович Полянський. У 1985 році він захистив кандидатську дисертацію “Развитие и становление топографии грудного протока в раннем онтогенезе человека”. З 1987 року – асистент кафедри факультетської хірургії, з 1992 року – доцент цієї кафедри. У 1996 році захистив докторську дисертацію “Особенности развития, перебігу, профілактики та лікування перитоніту при променевому ураженні”. З 1996 року – професор кафедри факультетської хірургії, з вересня 1997 року – завідувач кафедри.

Напрямок наукових досліджень кафедри – розробка нових методів діагностики та ефективного лікування поєднаної гострої хірургічної патології, профілактики післяопераційних ускладнень, впровадження нових хірургічних технологій. Під його керівництвом вперше на Буковині впроваджено малоінвазивні методи оперативних втручань – лапаро- та торакокопічні операції. Під керівництвом професора І.Ю. Полянського підготовлено 11 кандидатських та 1 докторська дисертація. Він є автором 342 наукових праць, 74 авторських свідоцтв на винаходи та патентів, понад 190 раціоналізаторських пропозицій.

У різні періоди до складу кафедри входили курси урології, анестезіології та реаніматології, стоматології, які згодом були реорганізовані в окремі кафедри або передані до інших кафедр. У 1997 році до кафедри приєднані курси ЛОР та очних хвороб.

З часу заснування кафедри, провідним напрямком її наукової та практичної діяльності було вивчення різних аспектів ендемічного зобу на Буковині та розробка ефективних методів його лікування. Результати досліджень відображені у 4 докторських та 15 кандидатських дисертаціях, 3 монографіях, понад 350 наукових працях. До цього часу кафедра залишається єдиним на Буковині науково-практичним центром хірургічного лікування захворювань щитоподібної залози.

Одним із пріоритетних наукових напрямків кафедри є розробка методів ранньої діагностики та ефективного лікування різних форм перитоніту. Запропоновані нові методи оперативних втручань, які захищені патентами і використовую-

ються далеко за межами України. Про визнання науковців з цієї проблеми свідчать їх численні виступи на наукових конгресах в Австрії, Молдові, Росії, Польщі, публікації робіт у США, Канаді, Ізраїлі, Німеччині, Португалії, Іспанії та ін. За цією темою співробітниками кафедри опубліковано 4 монографії, захищено 5 докторських та 14 кандидатських дисертацій, отримано 15 патентів та свідоцтв на винаходи, проведені численні конференції, симпозиуми та конгреси.

Упродовж останніх років співробітниками кафедри активно проводяться дослідження з вивчення нових ланок патогенезу гострого панкреатиту та напрацювання сучасних методів його діагностики і лікування, розробляються нові методи профілактики післяопераційних ускладнень.

Клініка хірургії є обласним методичним центром з надання хірургічної допомоги населенню Чернівецької області. Базою клініки є відділення загальної (60 ліжок), торакальної (30 ліжок), судинної (50 ліжок) хірургії та проктології (30 ліжок) Чернівецької обласної клінічної лікарні. Переважна кількість співробітників кафедри є хірургами вищої категорії, які постійно чергують по відділенням лікарні, обласній санітарній авіації, часто виїжджають у райони області.

У клініці кафедри виконується широкий об'єм сучасних оперативних втручань на стравоході, легенях, органах травлення, прямій кишці, кровоносних судинах.

У 2011 році на базі кафедри хірургії та відділень обласної клінічної лікарні створено “Обласний центр малоінвазивної хірургії та гінекології”.

Завдання Центру полягало у більш широкому впровадженню в лікувальний процес методів лапароскопічних та торакокопічних оперативних втручань, розробка нових та вдосконалення існуючих способів виконання операцій. Очолює центр завідувач кафедри, професор І.Ю. Полянський, відповідальний за лікувальну роботу центру – доцент В.В. Андрієць. У центрі впроваджені лапароскопічні операції при пахвинних та стегнових грижах, грижах стравохідного отвору діафрагми, на стравоході, при деяких ускладненнях виразкової хвороби, спайковій хворобі, спонтанному пневмотораксі, гемотораксі, плевритах, хворобі Рейно, виконується розроблена співробітниками кафедри трансторакальна нейрофренікотомія.

Із залученням гінекологів виконуються оперативні втручання при безплідді, кістах яєчників, сальпінгітах, позаматковій вагітності, фіброміомах матки.

Впроваджено виконання лапароскопічних

втручань в ургентній хірургії – виконуються апендектомії, вісцероліз, вскриття та санація відмежованих гнійників очеревинної порожнини. Ці операції виконуються переважно співробітниками кафедри.

Центр малоінвазивної хірургії та гінекології проводить навчання лікарів на післядипломному етапі навчання, надає консультативно-методичну допомогу лікувальним закладам області.

На кафедрі активно працює студентський науковий гурток, де студенти різних курсів засвоюють навички хірургічних маніпуляцій, оперативних втручань, проводять клінічні та експериментальні наукові дослідження. З своїми науковими доробками гуртківці виступають на конференціях різного рівня, зокрема і міжнародних. Вони є лауреатами багатьох конкурсів.

Значна увага приділяється підготовці студентів та молодих хірургів. Видано 8 навчальних посібників, розроблена комп'ютерна тестова програма з факультетської хірургії. Професор І.Ю. Полянський є співавтором першого на Україні навчального компакт-диску “Факультетська хірургія” та підручника “Факультетська хірургія”. У навчальному процесі широко застосовуються новітні технології – власні комп'ютерні програми, відеофільми, тренажери.

Кафедра є базою з підготовки лікарів-інтернів за спеціальністю “Хірургія”.

З 2001 року кафедра проводить передатестаційні цикли навчання та стажування для лікарів-хірургів, курси тематичного удосконалення з малоінвазивної хірургії, проктології, судинної та торакальної хірургії. До післядипломного навчання було залучено понад 550 лікарів.

Нині на кафедрі хірургії працюють висококваліфіковані викладачі:

Професор Гринчук Федір Васильович, кандидатську дисертацію на тему: “Особливості перебігу, діагностики та лікування гострої кишкової непрохідності на фоні променевого ураження” захистив у 1997 році. У 2008 році захистив докторську дисертацію на тему: “Особливості діагностики лікування та профілактики гострого перитоніту при цукровому діабеті та іншій системній патології”. Вища лікарська категорія, автор 206 публікацій, 22 патентів, 17 рацпропозицій.

Професор Білоокій В'ячеслав Васильович, кандидатську дисертацію на тему: “Ендотоксикоз при гострій хірургічній патології і методи його діагностики” захистив у 1994 році. У 2009 році захистив докторську дисертацію на тему: “Клініко-експериментальне обґрунтування алгоритмів діагностики та лікування жовчного перитоніту”. На

кафедрі відповідає за навчання студентів шостого курсу, впроваджує нові методи оперативних втручань на щитоподібній залозі. Вища лікарська категорія, автор 190 публікацій, 26 патентів, 30 рацпропозицій.

Професор Домбровський Дмитро Борисович, кандидатську дисертацію на тему: “Шляхи оптимізації комплексного лікування хворих на калькульозний холецистит” захистив у 2002 році. З 2006 року знаходиться на навчанні у докторантурі у Інституті хірургії та трансплантології імені академіка О.О. Шалімова, де у 2011 році захистив докторську дисертацію на тему: “Комплексне лікування хворих на облітеруючі захворювання кінцівок із використанням трансплантації мультипотентних стромальних клітин аутоліпоаспірату”. На кафедрі відповідає за проведення курсів тематичного удосконалення по судинній хірургії, є завідувачем відділення хірургії судин та обласним ангіохірургом. Вища лікарська категорія, автор 88 публікацій, 15 патентів, 4 рацпропозицій.

Доцент Андрієць Володимир Васильович, кандидатську дисертацію на тему: “Профілактика та лікування окремих форм післяопераційного перитоніту” захистив у 1998 році. На кафедрі відповідає за навчальну роботу та впровадження нових малоінвазивних оперативних втручань. Вища лікарська категорія, автор 125 публікацій, 9 патентів, 8 рацпропозицій.

Доцент Гресько Михайло Михайлович, кандидатську дисертацію на тему: “Ефективність корекції титру специфічних антитіл в комплексному лікуванні гострого перитоніту” захистив у 1991 році. Відповідає за лікувальну роботу кафедри. Вища лікарська категорія, автор 109 публікацій, 2 рацпропозицій, 1 інформаційного листа.

Доцент Максим'юк Віталій Васильович, кандидатську дисертацію на тему: “Санація очеревинної порожнини в комплексному лікуванні різних форм перитоніту” захистив у 2003 році. У 2010 році запланував виконання докторської дисертації на тему: “Гострий панкреатит: патогенетичні механізми розвитку та нові підходи до діагностики, прогнозування перебігу і лікування”. На кафедрі відповідає за наукову роботу та навчання англомовних студентів. Автор 188 публікацій, 28 патентів, 14 рацпропозицій, 1 інформаційного листа.

Доцент Бродовський Сергій Петрович, у 2007 році захистив кандидатську дисертацію на тему: “Діагностика, профілактика та лікування печінково-ниркової недостатності при перитоніті”. На кафедрі відповідає за ведення облікової документації, активно займається малоінвазивними прок-

тологічними оперативними втручаннями. Автор 64 публікацій, 17 патентів, 6 рацпропозицій.

Доцент Тарабанчук Володимир Володимирович, у 1990 році захистив кандидатську дисертацію на тему: “Усовершенствование хирургических методов лечения гнойно-некротических процессов мягких тканей с использованием физиотерапии”. На кафедрі відповідає за навчальну роботу з англійськими студентами. Автор 67 публікацій, 2 патентів, 37 рацпропозицій. Лауреат II премії республіканського наукового товариства хірургів.

Асистент Шеремет Михайло Іванович, у 2006 році захистив кандидатську дисертацію на тему: “Комплексне лікування вузлових форм зобу та профілактики післяопераційних ускладнень”. Виконує обов’язки відповідального за клінічне впровадження нових наукових розробок кафедри, займається розробкою нових методів діагностики та лікування різних форм зобу. Автор 28 публікацій, 2 патентів, 1 рацпропозиції.

Асистент Войтів Ярослав Юрійович, у 2010 році захистив кандидатську дисертацію на тему: “Профілактика та лікування кишкової недостатності при перитоніті”. Автор 52 публікацій, 5 патентів, 17 рацпропозицій. Керівник студентського наукового гуртка, наставник молоді.

Асистент Гирла Ян Вікторович, у 2013 році захистив кандидатську дисертацію на тему: “Хірургічні аспекти комплексного лікування хворих на різні форми гіпертиреоїдного зобу”. Займається розробкою нових методів діагностики та лікування різних форм зобу. Автор 23 публікацій, 2 патентів, 1 рацпропозиції. Активно впроваджує комп’ютерні програми у навчальний процес, пра-

цює над проблемами методичного забезпечення дистанційного навчання та телемедицини.

Асистент Москалюк Володимир Іванович, у 2012 році запланував виконання кандидатської дисертації на тему: “Хірургічні аспекти профілактики та лікування післяопераційних порушень моторно-евакуаторної функції кишечника”. Автор 9 публікацій, 2 патентів, 2 рацпропозицій.

Основні напрямки науково-лікувальної роботи кафедри:

1. Вивчення впливу генетично детермінованих факторів на перебіг гострих хірургічних захворювань органів черевної порожнини.

2. Напрацювання нових методів діагностики, прогнозування перебігу та лікування гострого панкреатиту і його ускладнень.

3. Розробка сучасних методів профілактики розвитку післяопераційних ускладнень.

4. Впровадження і оцінка результатів клінічного застосування сучасних малоінвазивних та мінітравматичних технологій.

5. Хірургічне лікування захворювань щитоподібної залози та профілактика післяопераційних ускладнень.

У теперішній час колектив кафедри активно займається впровадженням результатів досліджень у практику.

Колектив кафедри не тільки зберігає і примножує традиції, закладені при заснуванні кафедри, а й формує нові, перспективні напрямки діяльності, які направлені на впровадження новітніх технологій навчання, наукове обґрунтування діагностики та ефективного лікування хворих, розробку нових технологій оперативних втручань.

Список використаної літератури

1. Пішак В.П. Творчий шлях професора Бориса Олеговича Мількова / В.П. Пішак, І.Ю. Полянський // Бук. мед. вісн. – 2002. – № 1-2. – С. 5-7.
2. Б.О. Мільков. 70 років з дня народження та 45 років наукової, педагогічної і практичної діяльності / [Пішак В.П., Полянський І.Ю., Андрієць В.В. та ін.]; за ред. В.П. Пішака. – Чернівці: Медик, 2002. – 112 с.
3. Полянський І.Ю. Нариси з історії кафедри факультетської хірургії, ЛОР та очних хвороб Буковинської державної медичної академії / І.Ю. Полянський, В.В. Максим’юк // Клін. анатом. та оператив. хірург. – 2005. – Т. 4, № 1. – С. 97-101.
4. Полянський Ігор Юлійович: вчений, хірург, педагог / [Гринчук Ф.В., Білоокий В.В., Андрієць В.В. та ін.]; за ред. Т.М. Бойчука. – Чернівці: БДМУ, 2014. – 144 с.